

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, доцента ПРИСЯЖНЮК Оксани Федорівни на дисертаційну роботу РИБАК Марії Олегівни на тему: *«Розвиток інноваційного підприємництва на засадах сталості»*, подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (галузь знань 07 «Управління та адміністрування») у разову спеціалізовану раду Поліського національного університету

1. Актуальність теми дисертації і її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

В умовах глобальних змін і екологічних викликів забезпечення сталого економічного розвитку є одним із важливих завдань як на рівні окремих суб'єктів господарювання, так і на загальнодержавному рівні. Одна з ключових переваг суб'єктів інноваційного підприємництва, що дотримуються принципів сталого розвитку полягає в тому, що вони здатні не лише забезпечувати конкурентні переваги, але й створювати довгострокові позитивні ефекти для суспільства та навколишнього середовища.

Інноваційне підприємництво на засадах сталості передбачає впровадження бізнес-моделей, які мінімізують негативний вплив на довкілля, оптимізують використання ресурсів та сприяють підвищенню соціальної відповідальності. Такий підхід стає основою для формування нових ринків і забезпечення стійкої конкурентоспроможності в умовах переходу до зеленої економіки та цифрової трансформації. Дослідження розвитку інноваційного підприємництва дозволяє сформулювати нові підходи до управління підприємствами, спрямовані на досягнення економічної, соціальної та екологічної ефективності.

Реалізація принципів сталого розвитку на підприємствах сприяє підвищенню їхньої інвестиційної привабливості, особливо зі сторони міжнародних фінансових інституцій та інвесторів. Таким чином, актуальність дослідження розвитку інноваційного підприємництва на засадах сталості зумовлена необхідністю формування нових економічних моделей, здатних

забезпечити баланс між економічним зростанням, соціальним добробутом і збереженням довкілля.

Враховуючи вищезазначене, можна стверджувати, що дисертаційне дослідження Марії Олегівни Рибак є вчасним та актуальним як з теоретичної так і прикладної точок зору. У представленій дисертаційній роботі автором запропоновано новий погляд на перспективи розвитку інноваційного підприємництва на засадах сталості. Дослідження здійснено в межах плану науково-дослідної роботи кафедри економіки, підприємництва та туризму Поліського національного університету за темою: «Трансформації економіки, бізнесу й суспільства в контексті пріоритетів сталого розвитку», (номер державної реєстрації: 0124U004921) та відповідає плану науково-дослідних робіт Київського національного університету будівництва і архітектури за темою «Розвиток управлінської взаємодії інституційних учасників девелоперських проєктів» (номер державної реєстрації: 0121U111793).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Результати наукових досліджень Рибак Марії Олегівни, а також висновки і рекомендації є достатньо обґрунтовані, про що свідчить використання автором значної кількості методів аналізу для проведення дослідження (логічного узагальнення, порівняння та систематизації, групування, системного аналізу, економіко-статистичних методів, синергетичного підходу, економіко-математичного моделювання, причинно-наслідкових зв'язків). Про високий ступінь обґрунтування отриманих результатів та сформованих на їх основі висновків та рекомендацій свідчить опрацювання автором значної кількості праць вітчизняних та закордонних дослідників, інтернет-ресурсів у сфері розвитку інноваційного підприємництва та сталого розвитку, проведення досліджень на основі використання нормативно-правових актів та офіційних статистичних даних, звітів міжнародних організацій та ін.

3. Наукова новизна і практичне значення результатів дослідження

Наукова новизна проведених досліджень полягає в удосконаленні: концептуального підходу до моделювання впливу витрат на розвиток інноваційного підприємництва, уніфікації організаційної структури суб'єкту інноваційного підприємництва; методичного підходу до оцінки рівня розвитку інноваційного підприємництва. Результати дисертаційного дослідження зумовили подальший розвиток: економічного змісту інноваційного підприємництва з позицій сталості, критеріїв оцінки діяльності суб'єктів інноваційного підприємництва та синергетичного підходу (розробку синергетичної моделі сталого розвитку інноваційного підприємництва).

Практичне значення дослідження полягає у застосуванні його результатів з метою удосконалення інноваційної підприємницької діяльності на засадах сталості. Зокрема результати досліджень щодо організаційного забезпечення розвитку інноваційної підприємницької діяльності на засадах сталості схвалено і рекомендовано до упровадження Агенцією регіонального розвитку Закарпатської області (довідка № 72 від 27.08.2024). Впровадження інноваційних підходів до розвитку підприємства, на основі екологічності та використанні відновлюваних джерел енергії схвалено і прийнято до впровадження ТОВ ТК «Полісся-Продукт» (довідка про впровадження № 35 від 14.05.2024). Розробки автора щодо пріоритетності сталих підходів для розвитку підприємницької діяльності схвалено і використано при розробці аналітичної доповіді Національного інституту стратегічних досліджень (довідка № 147 від 30.08.2024).

Результати дисертаційного дослідження використано у навчальному процесі Поліського національного університету, зокрема при забезпеченні викладання освітніх компонент: «Методи прийняття управлінських рішень в бізнесі», «Формування сталих бізнес-моделей», «Управління потенціалом підприємства» (довідка № 56/01-17 від 08.01.2025).

4. Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях

Результати дослідження опубліковано автором у 19 наукових працях (8,65 ум. друк. арк.), з яких автору належить 7,75 ум.друк. аркушів. Серед опублікованих праць здобувача: участь у 2 колективних монографіях, 6 статей, з яких 5 одноосібних. Автором опубліковано 5 статей у наукових фахових виданнях (категорія «Б») 1 стаття у іноземному науковому періодичному виданні (Scopus); 10 тез доповідей у матеріалах конференцій.

5. Оцінка структури, стилю і мови дисертації, її відповідність вимогам МОН України і освітньо-наукової програми

Зміст, структура, стиль та мова дисертації Рибак М.О. відповідає вимогам до робіт даного профілю. Матеріали дисертаційного дослідження викладені логічно та послідовно. Структурні елементи дисертаційної роботи (анотація, вступ, три розділи, висновки та список використаних джерел) оформлені згідно вимог. Зміст розділів дисертаційної роботи відповідає меті та завданням дисертаційного дослідження. У теоретичному розділі дисертації наведено етапи розвитку інноваційного підприємництва та підходи до визначення його сутності (с. 24-39), визначено роль інноваційного підприємництва у забезпеченні сталого розвитку (с. 40-57), узагальнено критерії, показники, алгоритми оцінки ефективності інноваційного підприємництва (с. 58-66).

Аналітичний розділ дисертації присвячений оцінці рівня розвитку підприємницької діяльності та, зокрема, інноваційного підприємництва (с. 69-90), аналізу активності суб'єктів підприємництва, в тому числі у інноваційній сфері (с. 91-111), дослідженню підходів, що застосовуються для дослідження діяльності господарюючих суб'єктів та розробці синергетичної моделі діагностики рівня розвитку підприємницької активності (с.112-126).

У проєктному розділі дисертаційної роботи визначено організаційні передумови забезпечення розвитку інноваційного підприємництва на засадах сталості з позицій формування мотиваційного механізму, ефективної структури управління та ін. (с. 129-150), запропоновано концептуальні основи впливу витрат на інновації на рівень макроекономічних показників (с. 149-176), обґрунтовано перспективні напрями розвитку інноваційного підприємництва (с. 177-192).

Тема дисертації відповідає вимогам освітньо-наукової програми (076) Підприємництво, торгівля та біржова діяльність Поліського національного університету.

6. Ідентичність анотації та основних положень дисертації

Анотація дисертації Рибак М.О. у повній мірі відповідає змісту дисертації. Зміст анотації вказує на відсутність розбіжності з текстом дисертаційної роботи.

7. Академічна доброчесність

Дисертація Рибак М.О. є самостійним науковим дослідженням. Запозичена інформація інших авторів у роботі подана з дотриманням академічної доброчесності з наявністю посилань на всі використані джерела. У тексті дисертації не виявлено ознак модифікації та плагіату.

8. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Разом з загальною позитивною оцінкою роботи, необхідно вказати на окремі її дискусійні положення:

1. Суперечливим є твердження автора (с. 3, с. 21) про параметри, що забезпечують синергію розвитку суб'єктів бізнесу, серед яких – збільшення прибутку, зниження поточних витрат та скорочення потреб

- в інвестиціях, оскільки запорукою розвитку інноваційного підприємництва є зростання потреби в інвестиціях.
2. П.1.2. – не достатньо чітко автором розкрита економічна сутність категоріального апарату «стале підприємництво», що є одним із завдань дослідження (с. 18).
 3. П.2.1. – проведений аналіз набув би більш обґрунтованого вигляду за умови його зосередженні на об'єкті дослідження, не перевантажуючи його загальними показниками, які пов'язані з діяльністю суб'єктів малого, середнього, великого підприємництва (с.71 табл.2.1.), лише суб'єктів малого підприємництва (с. 75), с. 76-78 – аналіз в цілому діяльності суб'єктів підприємництва, рис. 2.5., с. 84 – аналіз лише суб'єктів малого підприємництва.
 4. П.2.1.-П. 2.2. доцільно уніфікувати період проведення аналізу (табл. 2.1., с. 71 – 2016-2022 рр., табл. 2.2. с. 72 – 2018-2020 рр., табл. 2.3., с. 74 – 2016-2020 рр., рис. 2.4., с. 80 – 2020р., табл. 2.4., с. 83 – 2011-2020 рр., рис.2.6., с. 88 – 2022р., рис. 2.8., с. 94 – 2013-2022 рр., рис. 2.13, с. 100 – 2021-2023 рр., рис. 2.14, с. 103 – 2019-2022рр.).
 5. П. 2.3. потребує посилення акценту уваги на об'єкті дослідження та більшої аргументації переваг застосування синергетичної моделі для аналізу розвитку інноваційного підприємництва на засадах сталості.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИНОВОК

Дисертаційна робота РИБАК Марії Олегівни на тему: «Розвиток інноваційного підприємництва на засадах сталості» є актуальною, завершеною науковою працею, що має теоретичну та практичну значимість.

Робота виконана у відповідності до Наказу МОН України від 12.01.2017 р. №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», «Порядку присудження доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 12.01.2022 р. №44, а її автор РИБАК Марія Олегівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» Галузь знань 07 «Управління та адміністрування».

Рецензент:

Кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри менеджменту та маркетингу

Поліського національного університету

Оксана ПРИСЯЖНЮК